

Norske kirkeakademier
Årsmøte
21. - 23. mars 2025

NKA 11/25 NKA og nasjonaljubileet 2030
Saksdokument: a NKA og nasjonaljubileet 2030

Drøftingssak og erfaringsdeling

.

NKA-S 9/25 ÅRSMØTESAK: NKA OG NASJONALJUBILEET 2030

I 2030 er det klart for markeringen av et av de mest symbolsterke årstallene i norsk historie: 1030. Planleggingen av nasjonaljubileet 2030 er godt i gang allerede.

Olav Haraldssons fall i slaget på Stiklestad og helgenkåringen i Nidaros året etter. Denne hendelsen er en merkestein i vår kollektive hukommelse og fikk dyptgripende konsekvenser for Norge. Dette slaget viste seg å bli noe mer enn en hendelse på et bestemt sted og en bestemt dato. Det fikk konsekvenser for utformingen av samfunnsinstitusjoner og maktforhold innad i Norge og skulle vise seg å påvirke Norges plass i det europeiske maktbilde. Slaget på Stiklestad i 1030 er gått inn i den kollektive bevisstheten og er blitt et vannskille i norsk historie. Olavs fall og helgenkåringen er blitt bestemmende for forståelsen av Norge. I dag er de kritiske stemmende også tydelige, både knyttet til hvem Olav var, men også til bruken av ham. Slike kritiske røster hører naturlig hjemme i markeringen.

Mange steder og aktører i Norge vil være med å fortelle sine historier i en jubileumsstafett som startet allerede i 2021. Det er etablert et nasjonalt nettverkssamarbeid av stedene som ønsker å være med på feiringen.

Hurdalsplattformen med tilhørende statsbudsjett slår fast at tusenårsjubileet for slaget på Stiklestad skal være et nasjonaljubileum og at Stiklestad Nasjonale Kultursenter, en del av Museene Arven, skal fungere som et nav i jubileet.

Jubileene handler om fortellinger, og det er på mange måter fortellingene som binder oss sammen. Fortellingene om hva slags land Norge ha vært, hva slags land det er og hva det kan være. Disse fortellingene åpner nettopp for muligheten om en felles samtale. Tusenårsmarkeringene har kraft i seg til å bli enda større og viktigere – hvis vi satser på det. Men hvordan kan nasjonaljubileet bli en mulighet til å skape en slik felles samtale? Å være fortrolig med det mennesker har følt, tenkt og trodd, utvider rommet for innsikt og handling, og minner om at verden stadig endrer seg. Jubileene er en mulighet for oss som samfunn til å løfte blikket.

Vi trenger et bredt eierskap til jubileumsmarkeringene, akkurat som vi trenger et bredt eierskap til kristendommen og kulturarven. For nasjonaljubileet er vanskelig å tenke seg uten fortellingen om hvordan innføringen av kristendommen for tusen år siden, endret og preget Norge. Vi må selvsagt også løfte frem det kritiske perspektivet. Det er alltid dilemmaer knyttet til markering av jubileer. Men i disse dilemmaene ligger jo muligheten til å få frem en større bredde i både historiefortellingen – og forståelsen av samtiden. Et eksempel på dette er forestillingen om at et mangfoldig samfunn er noe som utviklet seg i Norge fra 1970-tallet. Fortellingen om Norge på tusentallet er en fortelling om mangfold og kulturmøte, akkurat som fortellingen om Norge i 2030 er det. Siden fortellingen om Norge er en vev med mange tråder, er også nasjonaljubileet det samme. De mange fortellingene viser at Norge alltid har vært mangfoldig, i utvikling og i tett kontakt med resten av verden. Der fortellinger møtes utvides fellesskap, der oppstår nye fellesskap.

Det er ingen grunn til å skape en motsetning mellom å utforske og markere kulturarven – inklusive kristendommens betydning – og å løfte frem at vi er et mangfoldig og flerkulturelt samfunn. Norge har en grunnlov som fastslår både kristendommens plass OG et mangfoldig og flerreligiøst samfunn.

Norge trenger å snakke om historie, om røtter, om kulturarv og om utviklingen av en nasjon. Men historie blir gjerne siling av fortid, og den silingen må vi være bevisst på.

Jubileene bærer i seg et trassig ønske om å forstå hverandre bedre. Det ligger bak prosjektet Ungdommens Hærpil. I historisk tid fungerte hærpila som en beskjed om at folk skulle samles til ting, møte eller kamp. I dag hærpila en oppfordring til unge for å kjempe for det som er viktig for dem, med dagens kampmidler; dialog, demokratiske verdier og ytringer i det offentlige rom. Historie, nåtid og fremtid. Å markere jubileene i årene fremover er en anledning til å løfte frem den store samtalen. Om historie, røtter, om drømmer for fremtiden og hva vi må ta tak i dag

2024: Moster, kristenretten og landslovsjubileet

I 2024 var den store, nasjonale markeringen på Moster. Dette skjedde på Moster i Bømlo kommune, på Mostratinget, igangsatt av Olav Haraldsson og Biskop Grimkjell i år 1024. Med innføringen av kristenretten startet en lang prosess mot et felles nasjonalt lovverk, basert på den nye religionen. Kristenretten som ble vedtatt på Moster i 1024 inneholdt regler om alt fra dåp og gravferd, om faste og kirkebygging, om helligdager, trolldom og plikter for prest og biskop. Den bygget på ideen om at det finnes noe som er rett, uavhengig av maktforholdene i samfunnet. Med dette ble en stor og omfattende samfunnsendring sett i gang, fra maktsamfunn til rettssamfunn. Dette markerte begynnelsen på en ny tid, med vektlegging av at alle mennesker var skapt i Guds bilde og med et begynnende rettsvern for individet. Det var her statsdanningsprosessen for Norge startet og dette ble derfor markert som et nasjonalt lovjubileum.

Moster 2024 hadde som visjon «Feire fortid, forme framtid», og hadde som målsetting å skape verdisamtale, med særlig vekt på å involvere barn og unge med mål om at de selv skal sette agendaen.

Selve jubileumshelgen hadde et stort og omfattende program, med debatter. Spel, taler og økumenisk gudstjeneste. Det var mange offisielle gjester fra kirke og samfunn, blant dem de øverste representantene for Norge: H.K.H Kronprins Haakon, stortingspresident Masud Gharahkhani og statsminister Jonas Gahr Støre. Deres taler kan leses her: <https://moster2024.no/fagartiklar/talar-fra-statsleiarar-og-kronprins-under-jubileumsveka-pa-moster>

I 2024 var det også markeringer av den 750 år gamle Magnus Lagabøtes Landslov.

Norge er et lov-land. Nasjonaldagen vår er en grunnlovsdag. Statsdannelsen er i stor grad knyttet til 1814, men kanskje var 1274 enda viktigere for statsdannelsen. Landsloven var den første riksdekkende lovbok i Europa som faktisk ble brukt, og dermed kunne gjennomføre en omfattende samfunnsreform av Norge. Landsloven fikk en levetid på 400 år, og er ved siden av Grunnloven av 1814 kanskje det viktigste dokumentet i norsk historie. Landsloven var ment å føre Norge videre inn i det nye samfunnet som vokste frem i Europa.

Landslovsjubileet er markert over hele landet, med utstillinger, foredrag, konferanser og forestillinger.

Det ble utgitt flere bøker i forbindelse med disse to jubileene. Noen få eksempler kan nevnes her:

IKO-forlaget/Prismet bok: Arven etter Moster - kristenrettens betydning i norsk kulturhistorie, av Cathinka Hambro (red), Torgeir Landro (red)

J.M.Stenersens forlag: Kongen, lova og landet - kong Magnus Lagabøter, landslova av 1274 og det Norge han skapte, av Jørn Øyrehagen Sunde

Dreyer forlag: 1000 år med norsk rettshistorie - ei annleis noregshistorie om rett, kommunikasjonsteknologi, historisk endring og rettstat, av Jørn Øyrehagen Sunde

Nasjonaljubileene i Norske kirkeakademier

NKA-styret har i mange år vært opptatt av Nasjonaljubileet, de årlige markeringene og hvordan kirkeakademibevegelsen kan tematisere dette. Styret har derfor satt opp dette temaet som

orienteringssak og som utgangspunkt for erfaringsdeling. NKA ønsker å bidra til en markering av nasjonaljubileene som løfter tydelig frem verdier og åndelige perspektiver, og bidra til at markeringen er inkluderende og samtidsrelevant. For NKA har tema knyttet til kristendom og samfunn vært bærende for bevegelsens arbeid, det bør naturlig nok også prege NKAs bidrag til markeringene. NKA ønsker å bidra til at økumeniske perspektiver preger de ulike jubileumsårene, ikke minst 2024 og 2030.

Styret for NKA ønsker å bidra til at det i tilknytning til Nasjonaljubileet gis rom for «Den store samtalen» om hva slags samfunn vi er blitt. Hva har vi tatt med oss fra fortiden og hva leverer vi videre? Hvilke grunnpilarer er det norske samfunnet bygd på og hvilke skal bære det videre? I Grunnlovens § 2 heter det at «*Verdigrunnlaget skal framleis vere den kristne og humanistiske arven vår. Denne grunnlova skal tryggje demokratiet, rettsstaten og menneskerettane.*» Hvordan kan vi styrke fellesskap og verdier i en tid der den offentlige samtalen blir stadig mer brutalisert og verdier stadig utfordres.

Planene frem mot 2030 vil først og fremst forplikte NKA sentralt, men kan også bli en inspirasjonskilde for hele kirkeakademibevegelsen: å la den store samtalen prege arrangementer over hele landet i årene fremover. NKA er opptatt av at hele Nasjonaljubileet, med de ulike årlige markeringene, skal ha et folkeopplysningsperspektiv. Markeringen frem mot 2030 skal både være konsentrert om det historiske, det nåtidige og fremtiden. Planene frem mot 2030 vil først og fremst forplikte NKA sentralt. Årsmøtene vil jevnlig ha saker eller seminar med relevante tema, og disse har som mål å bli en inspirasjonskilde for hele kirkeakademibevegelsen til å la den store samtalen prege arrangementer over hele landet i mange år fremover, utløst av Nasjonaljubileets årlige markeringer og ulike tema.

Generalsekretæren har de siste årene jobbet med ulike sider ved jubileumsmarkeringene.

I tillegg kan nevnes at NKA generalsekretær deltar i nettverksgruppen for Nasjonaljubileet 2030 og i programkomiteen for Moster 24. Denne komiteen vil arbeide videre med årlige seminarer, som tar videre samtalene fra 2024.

Generalsekretæren har også tett kontakt med jubileumssekretariatet på Stiklestad Nasjonale Kultursenter.

Medlemsakademiene

Som de siste års årsmeldinger vil vise, er det mange arrangementer i kirkeakademi-sammenheng med jubileumstematikk. I fjor ble det rapportert inn til NKA over 40 arrangementer. Dette bidrar sterkt til å spre kunnskap og refleksjon om historie, kultur og verdier med utgangspunkt i Nasjonaljubileene.

Det er mange eksempler på at akademiene tar opp tema som er knyttet til jubileene, ett av dem er Bjørgvin kirkeakademi. I 2024 gjennomførte de, i samarbeid med Bjørgvin bispedømme og Bergen domkirke en serie foredrag

- *Guds fire døtre: Miskunn, Rettferd, Fred, Sanning*
- *Miskunn - bioteknologi og fosterdiagnostikk*
- *Guds fire døtre i kunsten*
- *Dei guddommelege søstrene (Den Nationale Scene, Gulatinget 2024 og Kyrkjekultur Vest A/S)*
- *Rett og rettferd*
- *Peace - Cross of Nails*

Styret oppfordrer medlemsakademiene til å ta opp ulike temaer som er knyttet til Nasjonaljubileet og kristen kulturarv.

Hvilke grunnpilarer er det norske samfunnet bygget på, hvilke skal samfunnet bygge på videre og hva er kristendommens bidrag til et samfunn som preges sv nåde, godhet

Økt økonomisk støtte til slike arrangementer

Styret håper at medlemsakademiene fortsatt vil være opptatt av å markere de ulike jubileene fremover. De neste årene er det følgende tema:

2025 Migrasjon og identitet, Nasjonalt utvandrerjubileum

2026: Slekt og samfunn

2027: Tilhørighet (særlig vekt på samiske tema)

2028: Fortellinger om Norge

2029: Folketradisjonen

2030: Fellesskap

2031: Helgenkåring

Den digitale Olavsarven

Dette er en database som skal samle materielle og immaterielle spor etter Olav Haraldsson/Den hellige i hele verden. Det finnes utallige spor etter Olav, i hele Norge og i resten av verden. Disse sporene finner vi i natur, sagn og myter, i litteraturen, symboler, kunst, kultur og håndverk, feiringer, m.m. Sporene speiler Olav sin historiske betydning gjennom tusen år, i tillegg til hans betydning i vår samtid.

Databasen vil være under utvikling i årene frem mot 2030. Den digitale olavskilden retter seg mot et bredt publikum, med ønske om at både skoleelever, forskere, studenter, pilegrimer, reiseliv, næringsliv, media og alle historieinteresserte skal kunne bruke og få noe ut av databasen. Prosjektet er en del av Nasjonaljubileet 2030.

Kan medlemsakademiene bidra til å fylle denne databasen med innhold?

<https://dendigitaleolavskilden.no/>

Tusenårsteppet

For noen år siden kom Bodil Evjenth (Katolsk Forum i Trondheim) med ideen om å få laget et teppe som viste Norges historie. I flere europeiske land henger det gamle vevde tepper som fremstiller et slag eller historiske hendelser. Bayeaux-teppet er ett eksempel, men det finnes flere, både i fransk, skotsk og engelsk historie. Et slik teppe kan veves eller broderes av mange mennesker eller grupper av mennesker. I Skottland har de laget en rekke tepper som viser Skottlands historie fra 8500 f.kr til 2013.

Generalsekretæren har arbeidet videre med ideen og den er nå i ferd med å bli en realitet.

17. september 2024 ble teppet lansert i Mariakirken på Granavollen.

Statsrådene Trygve Slagsvold Vedum og Kjersti Toppe deltok. Dei fortalte at teppet er på statsbudsjettet og at det er satt av 3,1 millioner kroner i 2025.

Tusenårteppet skal bli vevd og sydd frem mot markeringen av Nasjonaljubileet i 2030. Her vil kunsthåndverkere sy sammen Norges historie, bokstavelig talt. Tusenårsteppet er et kunstprosjekt som skal reise på turne gjennom Norge i jubileumsåret 2030. Selve teppet blir laget av profesjonelle kunstnere, og vil dermed samtidig være med på å utvikle og løfte tekstilkunsten som uttrykksform. Prosjektet er et samarbeid mellom Museene i Sør-Trøndelag (MiST) ved Nordenfjeldske kunstindustrimuseum, Museene Arven ved Stiklestad Nasjonale kultursenter og Norske kirkeakademier.